

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 21/2013

Klager: [REDACTED]

Klagen gjelder: Forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner.

Beslutningsdato: 16. september 2013

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Eva Drageset
Odd Helge Olsen
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge.

1. Sammendrag av saksgangen

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner.

██████████, født ██████████, heretter kalt skadelidte, tjenestegjorde som velferdsassistent i tiden ████████ til ██████████. Skadelidte har vokst opp på ██████████ og er eldst av tre brødre. Om sin oppvekst og forhold i barndommen beskriver han denne som relativt upåfallende. Faren var ansatt som fotograf i det militære, og de bodde derfor i militærleiren på ████████ til han var 8 år. Som barn skal han ha blitt en del mobbet av jevnaldrende med at han var homo, noe som i en periode skapte usikkerhet omkring hans seksuelle legning, men som voksen oppfatter han seg som heteroseksuell.

Han er utdannet cand. mag. Før utdannelsen hadde han forskjellig arbeid, vesentlig innen industri. Etter utdannelsen har han jobbet ved ulike skoler. Først var han et år ved ██████████ videregående skole, hvor han fikk sparken på grunn av alkoholbruken. Deretter var han ved ██████████ videregående skole og fiskerfagskole, hvor det også var problemer i forbindelse med alkoholbruken hans. Han reiste til ██████████ for å arbeide ved en skole der, men fikk etter to uker sparken og ble sendt hjem på grunn av alkoholbruken. Han var så arbeidsledig et års tid til han ble ansatt ved ██████████ videregående skole i 1993, og var der frem til sommeren 2000, da han mistet jobbet, fordi han ikke hadde fullført pedagogisk utdanning. Han har siden ikke vært i arbeid. Skadelidte ble uføretrygdet i 2002.

Når det gjelder påkjenninger under tjenesten nevnes to forhold. Det ene forholdet, og etter hans beskrivelse det mest alvorlige, fant sted to ganger. Det hadde vært fest begge ganger, skadelidte hadde drukket mye, var full og hadde sovnet. Da han våknet merket han blod fra rectum, og tenkte først at det kanskje var noen som hadde moret seg med å stikke et kosteskaft eller lignende opp i baken på ham. Etter hvert begynte han å få skremmende drømmer, hvor han opplevde å bli voldtatt i søvne, og han har etter hvert derfor kommet til at det var dette som hadde skjedd. Det andre forholdet fant sted da han skulle reise hjem fra flyplassen i ██████████. Flyplassen ble utsatt for raketangrep. På grunn av granatene og maskingeværskytingen stivnet han til følelsesmessig og opplevde seg selv som en robot.

Skadelidte fremholder at han forandret seg personlighetsmessig etter de to nevnte hendelsene, og at det preget atferden hans mens han var i ██████████. Han ble irritabel, eksplosiv og begynte å gjøre dumme ting i fylla, som gjorde ham til et objekt for andres oppmerksomhet. Dette ble også utnyttet slik at han ble skjenket full for så å bli bedt om å gjøre dumheter. Det var ved en slik anledning han ble bedt om å klapse en jente på baken, og ble hjemsendt som følge av det. Skadelidte ble også mobbet for sin atferd, og fordi han var overvektig.

SPK har, på spørsmål fra sekretariatet, opplyst at skadelidte ikke har fått vurdert kravet sitt etter forskrift 2004-12-02 nr. 1563. SPK meddeler at det vil bli opprettet en sak etter nevnte forskrift da det er en glipp at det ikke er gjort tidligere.

I vedtak av 28. januar 2013 ble skadelidtes krav om kompensasjon tilsvarende 35 G etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 avslått. Vedtaket ble påklaget 1. februar 2013. SPK har ikke funnet grunn til å omgjøre sitt vedtak, og saken er sendt frem for klagebehandling.

2. Nemndas vurdering

Ut fra de foreliggende opplysninger synes det ikke er tvilsomt at skadelidte har en psykisk lidelse. Han er i dag er 100 % ervervsmessig ufør. Saken reiser spørsmål om hendelsene skadelidte har vært utsatt for er årsak til hans psykiske lidelse i dag, herunder om hendelsene skadelidte angir som utløsende årsak faller innenfor forskriftens virkeområde.

Krav til årsakssammenheng utledes av den alminnelige erstatningsrett. Erstatningsretten bygger på betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil tjenesten være årsak til den psykiske belastningsskaden skadelidte lider av, dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er den skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng. Årsakskravet mellom en handling og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville ha skjedd om handlingen tenkes bort. Handlingen er da en nødvendig betingelse for at skaden inntreffer, jf. eksempelvis Rt. 1992 s. 64. Kravene til bevisene for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter billighetsforskriften enn etter kompensasjonsordningen, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010 side 2.

Kjernen i årsakskravet er at det ansvarsbetingende forhold må være en betingelse for skaden. Skaden må ha oppstått "som følge av" at skadelidte tjenestegjør i internasjonal operasjon. Det stilles ikke krav om å knytte skaden til bestemte enkelthendelser. Det er tilstrekkelig å sannsynliggjøre årsakssammenheng mellom skaden og tjenestegjøringen. Det stilles dog krav til at skaden må skyldes tjenestegjøringen. Av forarbeidene til forskriften, Ot.prp. nr. 67 (2008-2009) s. 40, 2. spalte fremkommer:

"Skaden eller sykdommen må altså oppstå som følge av at skadelidte "tjenestegjør i en internasjonal operasjon". I det ligger det at det ikke er tilstrekkelig at skaden eller sykdommen er påført eller oppstått under opphold i utlandet. Det kreves en sterkere tilknytning til *tjenesten*. Det sentrale spørsmålet er om skaden eller sykdommen ville ha oppstått dersom tjenestegjøringen tenkes borte. Et minimumskrav vil være at tjenestegjøringen *kan* ha ført til skaden eller sykdommen (årsaksevne). Dette vil i stor grad være et medisinsk spørsmål. I tillegg må det være sannsynlig at det faktisk er tjenestegjøringen som er årsaken til skaden eller sykdommen."

I tolkningsnotatet fra Forsvarsdepartementet står det under punkt 2. Virkeområde, at «den psykiske belastningsskaden må ha sin årsak i selve tjenestegjøringen i en internasjonal operasjon i den gitte perioden...».

For å omfattes av forskriftens virkeområde presiserer nemnda at det må være elementer ved selve tjenestegjøringen som kan ha forårsaket skadelidtes psykiske skade. Dersom sykdomstilstanden ville ha oppstått om tjenestegjøringen tenkes borte, foreligger ikke grunnlag for kompensasjon. Formålet bak kompensasjonsordningen er å sikre at de som sendes ut i tjeneste for internasjonal fred og sikkerhet, har et erstatningsrettslig vern. Innføringen av kompensasjonsordningen og senere forsvarspersonelloven er en anerkjennelse av at det er belastninger over tid under tjeneste som kan medføre en psykisk belastningslidelse enten skaden eller sykdommen oppstår som følge av traumatiske enkelthendelser eller som følge av vedvarende belastninger. Gjennom innføringen av kompensasjonsordningen ønsket man å anerkjenne den høyere risiko tjeneste i internasjonale operasjoner medfører og det særskilte skadebildet som kjennetegner de som rammes gjennom sykdom som oppstår som følge av belastning over tid. Samtidig ble det i forarbeidene presisert at forholdene måtte knyttes til selve tjenestegjøringen, slik at eksempelvis kjønnssykdommer eller skader etter barslagsmål

faller utenfor ordningen, jf. Ot.prp. nr. 67 (2008-2009) s. 40. Dette er hendelser det ikke er grunnlag for å verne særskilt, men omfattes av eksempelvis regler om voldsoffererstatning.

Hendelsene slik de er beskrevet av skadelidte, er alvorlige, men fant sted i tilknytning til festing med inntak av store mengder rusmidler. Det er intet ved hendelsene som kan relateres til tjenestegjøringen og den risiko tjeneste i [REDAKTERT] innebar. Det er således ikke tjenestegjøringens farepotensial som har realisert seg. Forholdet faller derfor utenfor forskriftens virkeområde. Det er dermed ikke grunnlag for kompensasjon.

Skadelidte fremholder at han også var utsatt for et rakettangrep på flyplassen da han skulle reise hjem, og at det som en følge av de angivelige overgrepstilfellene, har vært en særlig belastning for ham. Det er i anledning saken utarbeidet en sakkyndigerklæring fra spesialist i psykiatri dr. Terje Andersen. Han skriver i sin vurdering om dette at *«opplevelsen på flyplassen i [REDAKTERT] ved avreise fra [REDAKTERT] var en traumatisk hendelse som senere har gitt ham virkninger i form av en slags følelsesmessig lammelse, og ubehag f.eks. ved opplevelser md vold og skyting og liknende på TV, men symptomene har ikke klart preg av PTSD, og plagene kan ikke sees å ha vært eller er invalidiserende av betydning ... Konklusjonen blir følgelig at der ikke kan sees sannsynlighetsovervekt for at tjenesten i [REDAKTERT] skal ha medført noen psykisk belastningsskade»*.

Det fremgår av dokumentene i saken at skadelidte hadde en massiv inngangsinvaliditet, både i form av rusmisbruk og annen adferd. Som forklaring på alkoholforbruk, psykisk sykdomshistorikk og psykisk situasjon i dag, finner dr. Andersen forhold utenfor tjenestegjøringen i [REDAKTERT] som mer sannsynlige årsaksfaktorer. Dr. Arnesen viser til psykiske problemer i form av depresjon og selvsikkerhet allerede fra barndommen, og kontaktproblemer som alltid har vært der. Videre viser han til omfattende alkoholforbruk også i tiden før tjenestegjøringen.

Nemnda finner på bakgrunn av den sakkyndiges erklæring, ikke grunnlag for at det foreligger tilstrekkelig årsakssammenheng mellom hendelsene i tjenesten og hans psykiske lidelse.

Klagen tas etter dette ikke til følge.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 15. oktober 2013

Anne Stine Eger Mollestad
Klagenemndas leder